

MINTIS IR VEIKSMAS: DU VYTAUTO KAVOLIO SPARNAI LIETUVOS SOCIOLOGIJOS PADANGĖJE

LAURA VARNAUSKAITĖ

Nepriklausoma tyrėja

ISSN 1392-0588 (spausdintas)

ISSN 2335-8769 (internetinis)

<https://doi.org/10.7220/2335-8769.75.8>

2021. 75

SANTRAUKA. Lietuvai atgavus nepriklausomybę skirtingų disciplinų baruose dirbantys mokslininkai ėmėsi savosios tapatybės ir būsimosios veiklos krypties svarstymų. Lietuvos universitetuose Vytauto Kavolio periodiška skaitytos paskaitos ir daryti pranešimai galėjo tapti akstinu socialinių bei humanitarinių mokslų srityse dirbantiems mokslininkams plėsti savo akiratį. 1997 metais sociologas Algimantas Valantiejus, įkvėptas Kavolio, ėmėsi sociologijos žurnalo leidybos. Lietuvių išeivijos mokslininko siūlymu žurnalas buvo pavadintas „Sociologija. Mintis ir veiksmas“.

Šiuo straipsniu siekiama parodyti, kokį poveikį tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai patyrė lietuvių sociologija ir kokią sociologiją būtų kūręs Kavolis. Siekiant išsikelti tikslo, dėmesys telkiamas į veiksmo sąvoką, kurios atskleidimas paaiškina ir Kavolio angažavimąsi sociologijai. Tačiau kadangi teoriniai argumentai Kavolio lūpose visuomet žengė koja kojon su mokslininko moraline laikysena, poveikis Lietuvos sociologijai turi būti svarstomas kartu su vertybiniais reikalavimais, t. y. pasitikėjimu, savirefleksija ir kritika, esant sistemos viduje.

RAKTAŽODŽIAI: Vytautas Kavolis, Algimantas Valantiejus, Lietuvos sociologija, mintis ir veiksmas, pasitikėjimo problema, civilizacinio veiksmo sandara.

LIETUVOS SOCIOLOGIJOS BŪKLĖ

Iš perskaitytos literatūros apie Lietuvos sociologijos raidą pirmaisiais nepriklausomybės metais ir pokalbių nuotrupų Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto koridoriuose susidaro įspūdis, kad XX amžiaus dešimtajame dešimtmetyje didžiausiu sociologų rūpesčiu buvęs sociologijos disciplinos įteisinimo ir mokslinio statuso klausimas socialinių disciplinų kontekste. Trumpai tariant, disciplinos įteisinimas buvo paremtas gamtos standartų taikymu: tiesos–klaidos principo atitikimas bei kumuliatyvus žinių kaupimas. Tuo tarpu socialinių reiškinių pažinimas pasiliko žaidimų moksliniu statusu paribiuose.

Praėjus penkeriems nepriklausomybės metams Kavolis skaitydamas paskaitą konferencijoje „Qua vadis sociologia“ (1995 m. gruodžio 13 d.) gana kritiškai vertino tuometę sociologijos būklę. Pasak išeivijos sociologo, Lietuvoje dažnai „užuot

spausdinus teorines studijas, [buvo] skelbiami vadybiniai komunikatai su dvasin-gumo injekcijomis“ (Kavolis 1996: 2–3).

Kavoliui trūko empirikos ir teorijos konstruktyvios dermės, kai susitelkiama arba į teoriją, bet tada pamirštama klausti, kaip tai galioja šios dienos visuomenėje, arba į socialines problemas ir pametamas vaizduotės neramumas, abejojantis, tikri-nantis bei tiriantis protas.

Nuolatinis socialinių pokyčių fiksavimas yra sąlyga išvengti užsidarymo pato-gioje teorijoje. Nors Kavolis buvo tikslus, struktūriškas ir skrupulingas iki men-kiausių detalių, kartu jis palaikė antisisemišką mąstymą, skatindamas kaskart kūrybiškai peržiūrėti sistemos reikalavimus. Tiriamų reiškinių ir jų elementų *kobe-rentiškumo* prielaida padeda išvengti perdėto fiksavimosi tiek į sisteminius, tiek į pokyčių elementus.

Universitetinėse Lietuvos sociologijos studijų programose, Kavolio supratimu, labiausiai trūko keturių dalykų: *pirma*, savo srities profesionalų, pagrindusių pasi-rinktą sociologinės problematikos lauką monografijomis; *antra*, kruopštaus magis-trantūros ir doktorantūros programų sudarymo išlaikant bent kokį skirtingumą tarp Lietuvos universitetų; *trečia*, galimybių perspektyviems doktorantams bei dė-sytojams išvykti stažuotis ir pasisemti patirties iš žinomų mokslininkų tose srityse, kuriose labiausiai juntamas poreikis, sudarymo; *ketvirta*, kasdienio sąlyčio su socio-logijos ir gretimų disciplinų publikacijų srautu užtikrinimo (Kavolis 1996: 3).

Dar viena Kavolio kritikos strėlė buvo nukreipta į tiriamų reiškinių, pavyzdžiui, –tuomet mokslininką dominusios pasitikėjimo problemos – paviršutiniškumą.

Lietuvoje pasitikėjimo problema dažnai suvokiama kaip reikalas prieš rinkimus ištirti, kas mano tai, ką sako, ir kas daro tai, ką pažada. Bet galbūt esminis pasitikėjimo gali-mybės garantas yra žmonės, kuriais pasitikima „už teksto“, iš nekalbinių žinių, kuriomis tai, kas tikra viename žmoguje, atpažįstama ir tai, kas tikra kitame. (Kavolis 1997: 13)

Tikrumas, kaip ir veiksmo bei minties sutapimas, yra socialumo ribas peržen-giantis gyvenamojo pasaulio vertybinis kriterijus, kurio taip trūksta šiandien ne tik universitetuose, bet ir viešojoje srityje bei politinėse arenose.

Lietuvos akademinės sociologijos akiračiuose, kokius rado Kavolis dešim-tojo dešimtmečio pradžioje, buvo pasitikima amerikietiška vadovėline tradicija. Nebuvo paliekama vietos lingvistiniams, fenomenologiniams, psichoistoriniams niuansams. Humanitarinių disciplinų seserystė neatitiko griežtojo mokslo kriterijų, kuriais anuomet buvo aklaiki tikima ir siekiama parodyti savo vertumą priešprieši-nant sociologijos discipliną „kūrybiškai“ raiškai, grindžiant jos veiklą pagrįstumo, patikimumo, verifikavimo ir kitais „normalaus“ mokslo kriterijais.

Vėlyvųjų civilizacinių studijų laikotarpiu esminis Kavolio reikalavimas sociali-niam analitikui – kiek įmanoma objektyviau aprašyti socialinę tikrovę. Tinkamas

aprašymas sudaro prielaidas socialinės tikrovės tyrimui. Viena vertus, reikalingas kruopštus ir nuoseklus empirinio pasaulio dokumentavimas, antra vertus, būtinas ir socialinis įsitraukimas į visuomenės gyvenimą.

Kavolis pasigedo labiau angažuoto Lietuvos sociologų indėlio į viešąjį diskursą, su teorinio problematizavimo aistra užgriebiančio tikslų ir plačiai suvoktų empirinių duomenų pasaulį (Kavolis 1996: 4). Retas kuris iš Lietuvos sociologų Kavolio paleistas kritikos strėles pajėgė nukreipti kūrybiška linkme. Nebūti tuo, kuris pamėgdžioja naujas idėjas, bet kritiškai ir kūrybiškai dalyvauti kuriant visuomenę atsidėjusiu ir aistringumu darbu – tokį reikalavimą sau kėlė žurnalo „Sociologija. Mintis ir veiksmas“ sumanytojas bei redaktorius, sociologas Algimantas Valantiejus, nevenęs socialinės kritikos ir jo atstovaujamai disciplinai.

Socialinė kritika buvo neatskiriama Kavolio darbo dalis. Jis savo asmeniniu pavyzdžiu įrodė, jog nepalyginamai svarbesnė, ypač kultūros sutrikimų laikotarpiams, yra kritiko moralinė laikysena – pareiga ir atsakomybė visuomenei (Valantiejus 1997: 7). Kavolio žodis buvo lygus veiksmui, o jo mintis nuolat kvietė įdėmiai klausinėti.

MINTIS IR VEIKSMAS – DVI LYGIAVERTĖS SOCIOLOGIJOS DEDAMOSIOS

Socialinis veiksmas, tapęs sociologų dėmesio objektu dar XIX amžiaus antroje pusėje, ypač domino Kavolį. Veiksmuose jis regėjo energetinį išpildymą – reikšmių rėmuose besigrumiančius veiksmų srautus. Kavolio tiriamame pasaulyje veiksmo kategorija yra susipynusi su simbolinėmis formomis, iš kurių veikėjai semiasi reikšmių sau patiems ir savo veiksmams suprasti. Veiksmuose dalyvauja individuali žmogaus sąmonė, kurioje kaupiasi įvairios patirtys bei internalizuotos vertybės ir normos. Simbolinės reikšmės, individuali sąmonė ir socialiniai veiksmai sudaro sociokultūrinių reiškinių branduolį, kurio tyrimas tampa nelengva užduotimi visuomenės analitikui, nes reikalauja ir skirtingų disciplinų, ir skirtingų analizės metodų integravimo.

Klaidinga būtų manyti, jog sociologijoje pakanka racionaliosios prieigos, etnometodologijos ar kurios kitos teorijos paaiškinti veiksmus bei socialinius santykius. Reikalingas teorijų ir metodologijų derinimas atsižvelgiant į tiriamą problemą. Šiuo keliu pasiklovė Kavolis. Plačiausiame lygmenyje jis derino sąmoningumo istoriją, atsiradusią kaip literatų ir filosofų pastanga, aprašyti, *kas patiriama*, ir civilizacijų analizę kaip sociologų ir istorikų siekį paaiškinti tai, *kas daroma*. Todėl tiek socialiniai faktai kaip veiksmai, tiek subjektyvios patirtys, jausmai, motyvai ir savęs suvokimas situacijoje – dvi lygiavertės socialinių reiškinių tyrimo dedamosios.

Deja, kaskart palikusi fenomenologinį klodą filosofų ar literatų rūpesčiui, sociologija pristinga atsvaros objektyviems kriterijams ir taip savanoriškai užsidaro į savo mokslinį infantilumą.

Fenomenologinis, patirtinis klodas gali įgyti keleriopas prasmes sociologiniame mąstyme. Viena vertus, tai žmogaus savirefleksija, savęs suvokimo, savo gyvenimo istorijos psichologiniai niansai, kurie integruojami į kultūros sociologijos žinią. Antra vertus, galima kalbėti apie sociologinę savivoką – paties tyrėjo santykį su tiriamą socialine tikrove. Todėl „pažinimo lygmenyje griežta, bet išviršinę tyrinėtojo žvilgsnį, nukreiptą į tipišką socialines ir istorines aplinkybes, tenka atidžiai papildyti supratinga ir rišlia vidinių pajautų ir motyvų analize“ (Valantiejus 1997: 8).

Kavolio supratimu, veiksmas yra sąmonės pasireiškimo erdvė, t. y. sąmonės struktūros materializacija, o sąmonės struktūra kyla iš veiksmų suvokimo bei interpretavimo, paverstų empiriniais duomenimis ir atliekamų paties analitiko. „Sąmonės struktūra turi būti kildinama iš veiksmų, kuriuose, manoma, sąmonė pasireiškia“, – teigia Kavolis. Šie pasireiškimo būdai analitiko fiksuojami kaip įrodymų rinkinys. Štai čia atsiveria vaizduotės klodai, kuriuos veikėjas gali perteikti ar įkurdinti meno kūrinuose. Galbūt niekur kitur sąmonė nesireiškia taip intensyviai ir tiesiogiai, kaip kurdama ir atkurdama meno kūrinį. Meno tvarka yra neišsemiamas bendrų išgyvenimų ir įsipareigojimų aruodas – begalės įrodymų apie sąmonės struktūros pasireiškimus, likusius paveikslų, skulptūrų, freskų, megalitinių statinių, muzikinių bei literatūros kūrinų pavidalais: „atmintis, būdinga tvarkai, kuri suvokiama kaip meno kūrinų rinkinys, yra saugykla („muziejus“), talpinanti adekvacias individualios ir kolektyvinės žmonių veiklos reikalavimų sampratas, o kartu ir amfiteatras, kuriame vyksta šių sampratų žlugimo tragedijos“ (Kavolis 1998b: 203–204).

Sociologo užduotis, Kavolio supratimu, yra civilizaciniuose tekstuose užfiksuotas individualias patirtis atpažinti kaip simbolines reikšmes, o tas reikšmes paversti priemonėmis elgesiui suprasti – *civilizacinio veiksmo sandarai* nagrinėti. Kavolio siūlomas *civilizacijos veiksmo vieneto* analizės modelis kyla iš individualaus patyrimo ir elgesio supratimo plačiausiame sociokultūriniame kontekste. Paaiškinti veiksmus, vadinas, pateikti visiems suprantamus (t. y. empirinius) argumentus apie veiksmų priežastinius ryšius. Įgyvendinti šį uždavinį galima per simbolines reikšmes, atskleidžiant ryšius *tarp patyrimo ir elgesio* civilizaciniame tekste, kartu integruojant patirtimi suformuotą veiksmo priežasčių kompleksą. Taigi tekstuose užkoduotų reikšmių atpažinimas ir pritaikymas analizuojamam veiksmui, derinant šias reikšmes su subjektyviomis dalyvio arba stebėtojo patirtimis ar civilizacijos veikimo metodais, turi būti civilizacinio veiksmo analizės pagrindu. Kavolio teigimu, „įgyvendinti šį uždavinį galima tik atskleidus ryšius tarp elgesio ir sąmoningumo

istorijų. Tokių ryšių tyrimas ir yra kultūros sociologijos dalykas“ (Kavolis 1998a: 19).

Individualių ar kolektyvinių veiksmų istorija plačiaja prasme negali būti vien statistinė elgesio išraiška. Už statistikos slypi socialiniai, psichologiniai, kultūriniai, civilizaciniai klodai. Kultūros istorikui, kaip ir socialiniam analitikui, veiksmus prakalbinti galima atsiremiant į civilizacinius tekstus ir ieškant ryšių su juose įrašytomis simbolinėmis formomis. Tai lyg landšafto braižymas, kuriame veiksmai bei reikšmės susilieja į plačią kultūros istorijos vagą.

Verta dar kartą pabrėžti du svarbius, iš Kavolio tekstų kylančius reikalavimus sociologijai: *istoriškumas* ir *moralinė laikysena*, apimanti pasitikėjimą bei atsakomybę.

ISTORIJOS STYGIUS SOCIOLOGIJOJE

Struktūrinio funkcionalizmo prieigoje, kurią priešakyje laikė ir lietuvių sociologai, Kavoliui labiausiai trūko istorijos. Jo supratimu, norėdamas atverti socialinių veiksmų prigimtį, socialinis analitikas turi remtis *istoriniais tekstais*, iš kurių veikėjai atranda reikšmes savo pačių ir kitų socialinėms praktikoms suprasti. Istorijoje lieka tik tie tekstai, kurie turi pajėgumo kalbėti žmonėms.

Dvi Kavolio istorinės analizės kryptys – *kultūros istorija* ir *sąmoningumo istorija*. Pirmoji rekonstruoja reikšmių struktūrų naudojimo visuomenėje būdų kaitą (Kavolis 1994: 36). Antroji – braižo savęs suvokimo ir tapatumo trajektorijas. Valantiejus nekonformistiškai liudijo, jog sąmoningumo istorija padedanti įveikti „objektyvų“, uždarą kalbėjimo būdą bei sudaiktinto mąstymo stereotipus (Valantiejus 2000: 145).

Kavolis skatino kurti istoriją be užtvarų tarp disciplinų, kultūrų bei žmonių. Istorijoje telpa visų tautų, kultūrų ir civilizacijų reikšmių ansambliai, pergalės ir atsitraukimai, išgyvenimai, savęs suvokimai ir moraliniai pasielgimai. Visa tai apmąstydami socialiniai analitikai turi galimybę suvokti istorinės atsakomybės svarbą. Kruopštus aprašymas – tai tik mažas žingsnelis į socialinę kūrybą, kurios savo pavyzdžiu mokė Kavolis, – su atsidėjimu rašyti bendrą kultūros istoriją.

MORALINIS SOCIOLOGIJOS VEIDAS

Kavolis ne kartą yra pabrėžęs, jog praktiniame lygmenyje sociologija susiduria su žmonių poreikių tenkinimu: turėti artimus ir viešus socialinius santykius, būti

pripažintam, turėti laisvės rinktis, kam priklausyti ir kam skirti savo laisvės įsipareigojimus. Tačiau mokslininkas iš sociologijos tikėjosi didesnio indėlio kuriant visuomenės ir asmenybės idealistinę bei moralinę laikyseną. Savo pranešime „Pasi-tikėjimo problema: pergalės ir atsitraukimai“ jis cituoja pirmtako Maxo Weberio žodžius:

Kiek tai priklauso nuo mūsų, mes norėtume pertvarkyti išorinius santykius ne taip, kad žmonės jaustųsi patenkinti, bet taip, kad neišvengiamos kovos už būvį akistatoje atsi-skleistų tai, kas geriausia, tos žmogaus kūno ir sielos [*seelisch*] savybės, kurias mes norime matyti nacijos išlaikytas. (Scaff 1995: 102)

Taip Kavolis numatė ir pabrėžė pamatinių žmogiškų vertybių svarbą istorinio perėjimo laikotarpiu. Tai buvo svarbu siekiant visuomenės moralinės ir intelek-tualinės brandos. Greta humanistinės laikysenos neapsieita be uolaus, atsidavusio darbo ir pasitikėjimo.

Vytautas Kavolis sakėsi išsaugojęs įdomius bauginančios pasitikėjimo istorijos liudiji-mus – laiškus, kuriuose būsimieji „Metmenų“ bendradarbiai siekė pateisinti savo atsi-sakymą bendradarbiauti, nes, deja, nežvelgė šio leidinio ateities. Atrodo, jog galiausiai įtikino kruopštus profesoriaus triūsas. Nes jis pasitikėjo ir juo pasitikėjo. (Valantieju 1997: 11)

O sociologijos disciplinos brandos požymis prieš dvidešimt penkerius metus Lietuvoje būtų buvęs jos atvirumas skirtingoms teorinėms priegoms ir tyrimo metodams bei gretimoms disciplinoms, taigi pasitikėjimas ir priėmimas, taip pat savirefleksija ir sveika kritika savo pačių atžvilgiu.

Kavolis niekada neapibrėžė, koku būdu dera tirti socialinius reiškinius, palik-damas laisvės pačiam rinktis tinkamą priegą. Atvirumas metodologiniu požiūriu yra svarbus išeities taškas ir civilizacijų analizėje. Kavolio teigimu, „yra tam tikras rezonansas tarp medžiagos ir metodo: pajunti, kad vienas metodas bus vaisingesnis, nagrinėjant tam tikrą medžiagos ansamblį, surandi ryšį tarp substancijos ir formos, medžiagos ir metodo“ (Kavolis 2000: 27). Intuityvios priegos prasme mokslininko darbas suartėja su menininko kūryba. Toji intuityvi priega kaip egzistencinio tapa-tumo raiška yra kartu ir sociologijos istoriją kurianti gija. Atitinkamai yra rašęs ir sociologas Liutauras Kraniauskas:

Tai, kas kasdienybėje sociologui yra pagavu individualiame egzistenciniame santykiyje su jam reikšminga socialine aplinka, analitiškai skvarbioje savivokoje tampa detaliu istori-jos rašymu ir kūrimu. (Kraniauskas 2001: 22)

APIBENDRINIMAS

Kavolis neabejotinai pritartų Valantiejaus ištarai įžanginiame žurnalo „Sociologija. Mintis ir veiksmas“ straipsnyje:

Be išgyventos vidinės aistros ją supančiam pasauliui ir įdėmios bei kritiškos savistabos švietėjiškoji, arba moksliškoji, sociologijos pretenzija gali visų akivaizdoje užgesti – kaip gęsta neperskaitytos knygos. (Valantiejus 1997: 7)

Nepaisant to, ką tyrėjas pasirinktų analizės objektu, Kavolis visuomet reikalavo aistringą bei įdėmaus visumos ir detalės tyrimo. Civilizacija yra didžiausia tiriamoji visuma, o reikšmė ir veiksmas yra šios visumos dalys, į kurias koncentruojamas tyrėjo žvilgsnis. Bendrų pagrindų socialiniams ir humanitariniams mokslams ieškojimą Kavolis pavadino modeliu, arba teorine perspektyva, kurios išeities taškas yra kultūrinė konfigūracija – kuriose žmonės veikia, kuriose atsiranda ir pranyksta visuomenės bei sistemos (Kavolis 2000: 25). Žmonių praktikos ir jausmų struktūra, politinės ir religinės nuostatos, vertybiniai įsitikinimai, galios santykiai bei kiti diskursai istorijos tėkmėje suformuoja reikšmių ansamblius, kurie tampa instrumentu žmonių sąmoningumo transformacijoms bei įvairioms socialinio gyvenimo praktikoms suprasti.

Dabartinėmis socialinėmis sąlygomis – politinių ir religinių konfliktų aštrėjimo, masinių pandemijų bei kitų socialinių-demografinių pokyčių akivaizdoje atsiranda vis didesnis sociokultūrinių pokyčių ir civilizacinių kolizijų nagrinėjimo poreikis. Iškilus reikiamybei kalbėti apie sudėtingas žmonių, kultūrų, nacijų socialinio elgesio situacijas, kartu atskleidžiant socialines patologijas bei dorovinio veikimo principus, straipsnyje glaustai paminėtos Kavolio nuorodos pasidaro nepaprastai aktualios šiuos reiškinius siekiančiam suprasti socialiniam analitikui.

Mažos tautos sociologams vertėtų rinktis autentišką kelią, o ne uoliai treniruoti didžiųjų teorijų perpasakotojus. Galbūt kavoliškosios sąmoningumo trajektorijos yra vertingiausias įrankis, skirtas išsivėsti savo postkolonijinio mąstymo likučius. Šiame kelyje mintį ir veiksma vienijančia socialine tradicija galėtų tapti sąmoningumo sociologija, kurioje būtų nuolat peržiūrimi teoriniai, metodologiniai bei vertybiniai pagrindai, suteikiantys sociologams sparnus minties skrydžiui.

LITERATŪRA

- Kavolis, Vytautas. Epochų signatūros. In *Žmogus istorijoje*, Vilnius: Vaga, 1994, 355–524.
- Kavolis, Vytautas. Lietuvos sociologija pakeliui į save. *Kultūros barai*, 1996, nr. 1, 2–4.
- Kavolis, Vytautas. Pasitikėjimo problema: pergalės ir atsitraukimai. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 1997, nr. 1, 13–21.
- Kavolis, Vytautas. Civilizacijos analizė kaip kultūros sociologija. *Sociologija ir filosofija*, 1998a, nr. 2, 9–20.
- Kavolis, Vytautas. Tvarkos paradigmos: gamta, fabrikas, menas. In *Civilizacijų analizė*. Vilnius: Baltos lankos, 1998b, 183–214.
- Kavolis, Vytautas. Nuo dailės sociologijos iki moralinių kultūrų. In *Vytautas Kavolis: asmuo ir idėjos*. Vilnius: Baltos lankos, 2000, 15–32.
- Kraniauskas, Liutauras. Lietuvos sociologijos istorijos bruožai (II). *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 2001, nr. 8 (3–4), 5–29.
- Scaff, Lawrence A. *Veržiantis iš geležinio narvo: Max Weber ir moderniosios sociologijos atsiradimas*. Vilnius: Pradai, 1995.
- Valantiejus, Algimantas. Apie mus ir nuo mūsų. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 1997, nr. 1 (1), 4–12. Prieiga internete <doi: 10.15388/SocMintVei.1997.1.6596> [žiūrėta 2020 12 01].
- Valantiejus, Algimantas. Vytauto Kavolio kultūros sociologijos metmenys. In *Vytautas Kavolis: asmuo ir idėjos*. Vilnius: Baltos lankos, 2000, 139–162.

Laura Varnauskaitė

THOUGHT AND ACTION: TWO WINGS OF VYTAUTAS KAVOLIS
IN THE SKY OF LITHUANIAN SOCIOLOGY

SUMMARY. After Lithuania regained its independence, scientists working in various fields began to consider the issues of their identity and future direction. Vytautas Kavolis' periodic lectures and presentations at Lithuanian universities could have become an impetus to broaden horizons for researchers in the social sciences and the humanities. Inspired by Kavolis, in 1997 the sociologist Algimantas Valantiejus started publishing a journal in the field of sociology. At the suggestion of his Lithuanian-American colleague, the journal was named *Sociology. Thought and Action*. This article is intended to show the impact that Lithuanian sociology received both directly and indirectly as well as the sociology that Kavolis might have created. In order to achieve this goal, the discussion is concentrated on the concept of action, the detailed disclosure of which also explains Kavolis' commitment to sociology. However, since theoretical arguments in Kavolis' mind always kept pace with the scholar's moral attitude, the impact on Lithuanian sociology must be considered in conjunction with the requirements of values, that is, confidence, self-reflection, and criticism within the system.

KEYWORDS: Vytautas Kavolis, Algimantas Valantiejus, Lithuanian sociology, thought and action, problem of trust, structure of civilizational action.